

BISERICA și ȘCOLA.

Foia bisericească, școlastică, literară și economică.

Iese odată în săptămână: DUMINECA.

PREȚUL ABONAMENTULUI.

Pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 5 fl.—cr., pe 1/2 an d. 50 cr.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 14 fr., pe jumătate an 7 franci.

PREȚUL INSERTIUNILOR:

Pentru publicațiunile de trei ori ce conțin
cam 150 cuvinte 3 fl.; până la 200 cuvinte 4 fl.;
și mai sus 5 fl. v. a.

Correspondențele să se adreseze Redacțiunii

„BISERICA și ȘCOLA.“

Èr banii de prenumerațiune la
TIPOGRAFIA DIECESANĂ în ARAD.

Cuvântarea

*pronunțată de Pré Sânția Sa, părintele Episcop
al Aradului Ioan Meștanu, la deschiderea se-
siunii ordinare a sinodului eparchial aradan
din 1895.*

Christos a înviat!

D-lor deputați!

Mă simțesc ferice D-lor deputați, de câte-ori Vă pot saluta în jurul meu, și ca pre fii iubiți și ca pre împreună lucrători cu mine, în via Domnului; dar astăzi sunt îndoit mai ferice, vedându-Vă întruniți în acest sinod eparchial; căci la acest sinod se împlinesc 20 de ani, de când din voia lui Dumnezeu, manifestată prin votul clerului și al poporului nostru, biserica noastră cea vie, am fost chemat la înalta demnitate arhierescă, și la conducerea acestei eparchii de Dumnezeu binecuvântată; de aceea Vă și salut cu deosebită bucurie.

Mă simțesc ferice Domnilor deputați, că providința divină m'a învrednicit a ajunge și acest punct de timp; de aceea mai înainte de toate, mulțămesc și aici lui Dumnezeu din adâncul inimei mele, și pentru această mare binefacere spre mine; èr drept recunoștință vin a da seamă de talanții ce mi-sa încredințat, și de rezultatele, ce am putut produce cu toții în acest period de timp, precum făcui această și la împlinirea celor 10 ani ai arhieriei mele.

Deși un restimp de 20 de ani nu este așa mult în viața unui popor, a unei biserici sau națiuni, este însă destul de lung în viața unui individ din fruntea unei diecese, pentru a-și da seama de lucrările sale; de aceea mă cred și eu datoriu cu aceasta nu numai D-Voastră D-lor deputați, dar și clerului și poporului nostru, pentru-ca toți se aibă ocașiune a afla cum am chivernisit acei talanți, ce ni-i-a încredințat Dumnezeu; mă cred dator cu acesta, încă și din cauza timpurilor grele ce am parcurs și percurgem, și a responsabilității ce avem înaintea lui Dumnezeu și a ómenilor.

Dar fiind-că la acest sinod se împlinesc și 25 de ani, dela recăștigarea sinodalității bisericei noastre; mai înainte de a face darea de seamă, datori suntem Domnilor deputați, în semn de recunoștință a reîmprospeta și aici, cum făcurăm și în s. biserică, în etern binecuvântata amintirea acelu mare bărbat, trimis nouă dela Dumnezeu, adecă a fericitului mare archiereu Andrei baron de Șaguna, carele prin multe, grele și lungi străduințe, a scos biserica străbună din starea cea tristă și durerósă a sclăviei, în care o aruncase vitregitatea timpurilor de sute de ani, și a ridicat-o la adevărata ei stare și demnitate, mai exoperându-i și străvechiul ei drept de sinodalitate.

De aceea repet, datori suntem Domnilor deputați, a ne manifesta și la această ocașiune adênca noastră recunoștință, cătră memoria acelu mare archiereu, carele întru adênca sa înțelepciune, prevădând din bună vreme, norii cei grei veniți asupra mai multor biserici din patrie, dar mai ales asupra bisericei noastre, în conștelegere cu fruntașii clerului și ai poporului, încă din bună vreme angajând pe toți factorii bisericei la conlucrare comună, a pus în mâna tuturilor acelor factori, sórtea bisericei noastre naționale.

Din ulteriórele mele expuneri, veți binevoi a vedé Domnilor deputați, în parte, încât pentru diecesa noastră, unele rezultate îmbucurátore produse prin asemenea conlucrare comună, la desvoltarea și înaintarea afacerilor noastre bisericesci; èr pentru a cunoșce măcar în parte, și neajunsele, greutățile și unele cercări întimpinate în lucrările noastre în acest period de timp, cari ne-au împedecat în realizarea de rezultate și mai îmbucurátore: aflu de bine a atinge, éráș numai în parte, aceste neajunsuri, greutăți și cercări, pentru-ca și D-Voastră, dar și clerul și poporul se-și pótă forma o judecată cât mai dréptă în cauză.

Deasemenea aflu de lipsă a atinge și la această ocașiune, rezultatele din primul deceniu dela 1875 până la 1885, al arhieriei mele, amintite deja

și la 1885, căci acelea formează baza celor din al doilea deceniu, cum și căci cele ulterioare completând pe cele anterioare, la oaltă și împreună își au valoarea lor.

Dintre cercările și greutățile întimpinate în acel period de timp, voi aminti D-lor deputați, numai unele mai însemnate, din cari veți binevoi a vedé, că biserica noastră și cu ea împreună mai ales noi arhieriei, am avut tare puține zile bune; dar apoi cu atât mai multe zile grele și de durere, din cauză, că chiar în acest timp s'au ivit cele mai multe cercări grele și asupra bisericei noastre naționale.

Ast-feliu chiar în anul 1875, cu care începem această dare de samă, avurăm a lupta contra proiectului devenit lege pentru scóterea învățătorilor noștrii confessionali, de sub dispozițiunile fondului de pensiune regnicolar pentru învățători, cu intențiunea de a înființa înșine, noi de noi, un asemenea fond de pensiune, ceea ce durere, nu ni-a succes.

După aceea în 1879 am avut a continua lupta, contra proiectului devenit lege, pentru introducerea limbei maghiare, ca studiu obligat și în școlele noastre elementare și mai vêrtos pentru ingerința cea mare, ce aceea lege, o atribuie organelor statului, și inspectorilor regești asupra acelor școle, pe conta autonomiei noastre.

Tot asemenea lupta s'a continuat în 1883, contra proiectului devenit lege, pentru introducerea limbei maghiare și în școlele medii confessionale, și éráș mai vêrtos pentru ingerința prea estinsă a statului și asupra acelor școle medii, tot pe conta autonomiei noastre.

În 1885, provocându-ne la lege, care îndreptățește pe confessiuni a-și înființa școle medii din mijlócele proprii, am cerut cu multă stăruință, concessiune pentru înființarea unui gimnasiu român confessional aici în Arad, de care avem cea mai simțită lipsă; dar durere și asemenea cerere justă ni-s'a denegat.

În anul 1891 am avut a lupta contra proiectului devenit lege pentru asilele de prunci în etate dela 3—6 ani; tot asemenea și aici fără rezultat.

În 1893, când într'una cu ameliorarea lefilor învățătoresci, se proiectase o ingerință aprópe nețermurită din partea statului în acele școle, la a căror susțirere ar concurge și el cu ajutoriu de preste 60 fl. pe an, am luptat din toate puterile și contra unei asemenea ingerințe; dar și aici cu acelaș nesucces, ca și în celelalte cauze.

Dela școlă, s'a trecut la biserică, unde în anul espirat 1894 s'a proiectat și s'a și legiuuit, introducerea căsătoriei civile, și a matriculelor civile atât de vătămătoare și pentru biserica noastră, contra căroră încă am luptat cu toții, din toate puterile, dar — durere — tot fără rezultat.

Mărginindu-ne numai la acestea, inchei șirul cercărilor, deși aș mai poté aminti unele mai ales locale, dar nu mai puțin grele; ér ca se vè convin-

geți și din acestea, despre vitalitatea bisericei noastre D-lor deputați, trec la enumerarea și a unor rezultate mai îmbucurătoare, ce s'au produs pe lângă toate cercările și greutățile ce am întimpinat.

Deși sinodalitatea noastră datéză dela 1870, când s'au întrunit primadată sínódele noastre eparchiali; totuș greutățile începutului și lipsa mijlócelor, n'au permis a se face îmbunătățiri mai însemnate în starea de mai înainte a diecesei, până în anul 1875, de când încep această dare de samă, și până când diecesa se lupta cu o mulțime de neajunsuri.

Așa de exemplu nici institutul nostru pedagogic-teologic, singurul nostru institut superior de cultură în diecesă, merit a educa pe preoții și învățătorii noștrii, pre fiitorii luminători și conducători ai poporului, nu era în stare corespunzătoare cerințelor.

Despărțământul pedagogic se adăpostea într'o casă veche, aprópe ruinată, ér studiile se propuneau de 2 profesori și 1 catichet, cu lefi de câte 300—400 fl. din care cauză în două rânduri, fu și admoniat și amenințat cu închidere din partea guvernului, dacă nu se vor delătura scăderile.

Despărțământul teologic se afla și mai rău, căci se adăpostea prin localuri închiriate, și abia avea 2 profesori, ambii ocupați și cu alte officii.

Și afară în diecesă aveam a ne lupta cu asemenea neajunsuri și greutăți și anume cu lipsa de învățători, cu lipsa de școli, cu lipsa de dotațiuni învățătoresci, și mai ales cu lipsa de învățătoare pentru fetițele poporului.

În fața atâtor neajunsuri și greutați, având eu în vedere chemarea noastră principală, de a promova în cler și popor cultura morală-religióasă, pentru a se apropia tot mai mult de perfecțiune, și prin acesta de bine și fericire, scopul suprem al omului, și știind, că acesta numai prin preoți și învățători buni se póte ajunge; ér asemenea preoți și învățători numai într'un institut bine întogmit se pot educa: încă în primul sinod eparchial din 1875 președut de mine, am cerut consensul D-lor deputați de atunci, la zidirea unui edificiu mai corespunzător, ceea ce în acelaș an s'a și edificat, parte din unele fonduri, parte din contribuiri benevole.

În anul următor 1876 s'au înmulțit cursurile preparandiali dela 2 la 3 precum prescrie legea statului; s'au sporit numărul profesorilor, s'au pensionat profesorii cei bătrâni, înlocuindu-se cu alții noi, s'au ameliorat dotațiunile până la câte 800—900 fl. pe an.

În urma acestora în 1876, arătându-se lipsa de profesori, am fost necesitați a crea mai întâi 2, ér mai apoi 3 știpendii de câte 400 fl. pentru tineri, cari pre la universități, s'ar pregăti pentru profesură.

După îngrijirea delăturării acestui neajuns, vèdându-se lipsa cea mare de învățători în diecesă, și observându-se, că din numărul elevilor aflători atunci în preparandie aceea lipsă nu se va poté suplini: în următoriu an 1877, am înființat un alumneu mo-

dest pentru preparanți, la început numai pentru 30 de elevi interni, care însă în decursul timpului s'a tot mărit, până la câte 70—80 de elevi.

În urma avântului de progres în toate părțile, observându-se, că și fetițele poporului nostru au mare lipsă de învățatură și de instruire și în alte lucruri casnice, și că această chemare mai cu succes ar putea-o îndeplini învățătoarele: tot în 1877, am introdus și pregătirea de învățătoare pentru școlile de fetițe, al căror număr s'a sporit în mod înburător.

Pentru a avea cât mai mulți și mai buni elevi și eleve pentru învățatorie, cum și pentru-că aceia la timpul său se-și împlinescă cu tragere de inimă chemarea, am stărut și la ameliorarea dotațiunilor învățătoarești; pre lângă aceste îngrijiri de învățatori, n'am uitat nici de sörtea preoțimei noastre; ei avënd în vedere dotațiunea ei în mare parte modestă și precarie, tot în 1877 cu binevoitoriul sprijin al veneratului sinod eparchial de atunci, am înființat cunoscutul fond preoțesc, carele până acuma atinge capitalul de preste 260,000 fl. afară de ajutöarele distribuite în decursul timpului dela 1878 până acuma.

Menițiunea acestui fond este, a ajuta în prima linie pe preoții deficienți, apoi pe vödulele și orfanii preoților, ér în a doua linie, a ameliora deocamdată dotațiunea preoților, de prin parochiele mai slab dotate, apoi după timp se devină fond de dotațiune pentru toți preoții din diecesă.

Tot în anul 1877, s'au deläturat piedecile, ce dela 1865 încöce împiedeau primirea fundațiunei Birta de 48,000 fl. în administrațiunea noastră, și așa primindu-se de atunci încöce în tot anul se dau la 12 tineri de ai noștrii, 12 știpendii de câte 200 fl. pentru continuarea studiilor lor, și preste acösta și fundațiunea a crescut până la 60,000 fl.

După-ce chiar și numai cele până aici expuse, pretinđend o activitate mai intensivă, și locale mai corespunđötöre D-lor deputați, în anul următor 1878 s'a cumpërat casa de lângă reședința, străformându-se în cancelariile consistoriali de acuma; ér în 1879 s'a rezidit reședința episcopöscă de acuma, atunci aflätöre în stare förte rea și ruinată.

Tot în 1878 s'a înființat și tipografia diecesană, donată de mine diecesei, care pe lângă alte servicii făcute eparchiei, a mai adunat și un capital de peste 30,000 fl. merit pentru un institut superior de cultură în diecesă.

După împlinirea și acestor neajunsuri, observându-se mare lipsa de bărbați pregătiti și pentru demnitățile bisericești, în lipsa de mijlöce, la anul 1880 m'am adresat cătră fericitul Archiepiscop și Metropolit al Bucovinei Silvestru Morariu Andrievicei apoi cătră înaltele Ministerii de culte și instrucțiune publică din Budapesta și Viena, și în fine chiar și cătră Maiestatea Sa Prea grațiosul nostru Impërat și Rege, pentru primirea a câte doi

elevi din diecesa noastră, în seminariul clerical din Cernăuți, pe spesele fondului religionar de acolo; ceea ce numai în 1883 am putut ajunge.

Prelängă toate acestea, mai simțindu-se förte, și aici în loc, lipsa unui seminarium diecesan pentru mai buna creștere și îngrijire a tinerimei clericale și preparandiale, încă în 1882, am întrevenit în scris și în persönă la fericita baronösa Ifigenia Sina din Viena, pentru donarea intravilanului din strada Sina, de aici pentru zidirea unui seminarium clerical, și pentru a ne vinde casele de lângă acel intravilan, pentru prefacerea lor într'un alumneiu pedagogic, care dorința fericita baronösa, ne-a și împlinit-o.

După procurarea intravilanului lipsindu-ne mijlöcele pentru zidirea seminariumului, în 1883 am întreprins o colectă benevolă în diecesă, care avu un rezultat peste așteptare îmbucurător de 55,000 fl. cătră care mai adaugându-se și alte resurse modeste, și mai contragându-se și un împrumut, până acuma deja desplätit, s'a clădit seminariumul în care ne aflăm de presinte, și tot-odată s'au străformat și casele cumpërate într'un alumneiu pedagogic.

În anul următoriu 1884 s'au început și primul proces de despărțire ierarhică al comunei Chinez, care trecënd prin toate instanțele în 1889 s'a terminat în favörea noastră, formând tot-odată un precedent favorabil și pentru celelalte asemenea procese urmände.

După aceea în al doilea rënd s'au mai intentat asemenea procese și pentru comunele Mehala, Pojejena și Ciacova, dintre cari cele două dintâi, érăși s'au terminat în favörea noastră, ér al treilea încă e pendinte.

În fine în rëndul al treilea s'au intentat atari procese pentru comunele: Fenlac, Sarafola, San-Nicolaul-mare, Margita și Deliblata, cari sunt în curgere. În toate aceste comune sunt circa 20,000 suflete române, și cu o avere parochială de peste 200,000 fl.

În 1887 s'au deläturat vechile pedeci și greutăți, ce se opuneau justei noastre ingerințe, în administrațiunea S. nöstre mănăstiri Hodoș-Bodrog. Tot în anul 1887, s'a înființat un fond de asigurare clădirilor bisericești și școlare contra focului, care până acuma a crescut apröpe 30,000 fl.

În anul următoriu 1888 întru eternisarea gloriosei domniri de 40 ani, a Majestäții Sale, Prea grațiosului nostru Impërat și Rege Francisc Iosif I, din colecte benevole am înființat un fond gimnasial, care până acuma ajunsse suma modestă de preste 7000 fl.

În 1889 s'a înființat aici în centru, parte din colecte, parte din unele ajutöre diecesane, o școlă de fetițe nunumai pentru buna creștere a fetițelor frunțașilor noștrii din jur; dar și pentru pregătirea de învățătöre. Acösta școlă ajunsse a dispune și de un local propriu, provöđut cu arangiamentul recerut.

În timpul mai nou s'a mai adaus la cele trei cursuri preparandiali și un al patrölea curs, apoi' sa

mai înființat lângă aceste patru cursuri și un curs pregătitor, precum și o școală practică. Tote acestea și ca să nu se pôtă institutul nostru excepționa din partea organelor statului, dar și ca să corespundă tot mai mult așteptărilor și trebuințelor noastre.

În anul următor 1890, observându-se o reducere simțită a procentelor dela capitalele elocate; ér de altă parte, vedându-se un curent nou de colonișări, am folosit ocasiunea, când statul a pus la vânzare unele complexe de pământ, de am cumpărat și pe sama diecesei noastre mai întâi în S. Mihaiu și Chișoda un complex de 2025 jugere cu 256,700 fl. în condițiuni favorabile de a se plăti în anuități de 20 ani.

Tot atunci și sub aceleași condițiuni a cumpărat diecesa, și pe sêma comunelor: Pêtirș, Cuveșdia, Dorgoș și Zăbalț; la olaltă 1400 jugere cu preț de 49645 fl.

Și după aceea a mai cumpărat diecesa pentru sine la Secaș și Giriș alte complexe de 1120 jugere cu preț de 119,500 fl.

Ast-feliu dar diecesa a cumpărat pe sama sa de tot 3145 jugere cu preț de 376200 fl.; ér pe sama parochiilor 1400 jugere cu preț de 49645 fl. la olaltă 4545 jugere cu 425,845 fl.

Aceste cumpărări nunumai asigură mai bine capitalele investite, și procente mai bune, dar mai contribuie și la ridicarea încrederii poporului în noi înșine vedënd, că și biserica sa are realități, ca și alte biserici din patrie.

Cătră acestea a mai venit în administrația diecesei și pământul fundațiunei Todor Papp de vre-o 1200 jugere.

Afară de aceste realități, după datele ce avem, în cursul celor 10 ani din urmă, s'au procurat în mai multe parochii 1297 $\frac{1}{2}$ jugere de pământ cu circa 150 fl. jugerul, în valóre de 194,550 fl.

În asemenea măsură îmbucurătoare, s'au sporit și fundațiunile de știpendii în cei 20 de ani din urmă, mai ales prin cele două fundațiuni mai însemnate, a fericitei Elena G. Birta, și a fericitului Teodor Papp, așa, că pe când diecesa mai nainte cu 20 de ani nu dispunea decât de un singur știpendiu din fundațiunea Paffy, astăzi dispune de 3 știpendii diecesane de câte 400 fl., de 12 știpendii de câte 200 fl. și de alte 30 dela câte 50 până la câte 300 fl. de tot dar de 45 de știpendii.

În anul trecut 1894, s'au ameliorat lefile învățătoarești, ridicându-se la minimul de 300 fl. prescris de lege mai preste tot în diecesă cu excepțiunea unor parochii de tot mici și sêrace, cari au rămas avisate la ajutoriul diecesei.

În decursul celor 20 de ani din urmă, s'au zidit 104 biserici nouă, și s'au reparat 205 dintre cele vechi.

S'au zidit 150 școle nouă și s'au reparat 84 din cele vechi.

Ast-fel școlele noastre încă s'au sporit în mod îmbucu-

rătoriu, căci pre când înainte cu 20 de ani, aveam numai 503 școle, astăzi avem 653, prin urmare un sporiu de 150 școle, și de tot atâția învățători, pro-veduți cu dotațiunea recerută.

Și ceea ce este și mai îmbucurător, că pe lângă tôte cercările și necazurile, până acuma n'am perdut nici una din școlele noastre confessionali.

În asemenea mod îmbucurătoriu s'au sporit și capitalele bisericesti și școlare, atât în diecesă, cât și în centru, căci astăzi avem în diecesă:

capitale bisericesti	956,559 fl. 45 cr.
capitale școlare	123,948 fl. — cr.
Valórea celor 1297 $\frac{1}{2}$ jugere pământ procurate pentru biserici à 150 fl. = ...	194,550 fl. — cr.
Cătră acestea adaugënd spesele zidirii celor 105 biserici nouă, cu câte 7000 fl. =	735,000 fl. — cr.
apoi spesele reparării celor 205 biserici à 1000 fl.	205,000 fl. — cr.
Deasemenea și spesele zidirii celor 150 școle nouă, cu câte 2500 fl. una, în sumă de = ...	375,000 fl. — cr.
apoi a-le celor 84 școle reparate cu 500 fl. = ...	42,000 fl. — cr.
dau suma de :	2.632,057 fl. 45 cr.
Din care detragënd capitalul de ce s'a aflat înainte de 20 de ani, astăzi se arată un sporiu de	580,786 fl. 05 cr.
În centru la diecesă avem astăzi capitalul tuturor fondurilor de	2.051,271 fl. 40 cr.
Dacă vom adauge spesele zidirii seminariului și a-le alumneului numai cu	919,861 fl. 84 cr.
Spesele zidirii casei de chirie din dreapta bisericeii catedrale numai cu	100,000 fl. — cr.
apoi rezidirea reședinței și cumpărarea caselor de cancelarii consistoriale numai cu	30,000 fl. — cr.
reiese suma de :	30,000 fl. — cr.
Din care detragënd capitalul fondurilor diecesane ce se afla la 1875 cu 38,687 fl. 16 cr. apoi capitalul primit la 1884 din fondurile foste comune, cu 399,389 fl. 20 $\frac{1}{2}$ cr. de tot :	1,079,861 fl. — cr.
	438,076 fl. 36 $\frac{1}{2}$ cr.

Și în centru la diecesă resultă un sporiu de . . . . . 641,795 fl. 47 $\frac{1}{2}$ cr. afară de ce s'a spesat pentru susținerea organismului și a institutelor diecesane.

Afară de acestea precum am amintit și în darea mea de sêmă din 1885, am pus foarte mare pondă și pe luminarea și instruirea poporului, și așa nunu-

mai în numărósele mele visitațiuni canonice aprópe în întrégă diecesă, am adresat cuvinte de învățatură poporului, dar și preste acelea în toți anii la sərbările nașcerii Domnului, la ale anului nou, și la a-le învierii Domnului; ér la câte 2—3 ani și la începutul prelegerilor școlare, am mai trimes și cărți pastorale instructive pentru cler și popor tuturor parochielor. Ce rezultate vor fi avut tóte acestea, mai bine veți și Domniele Vóstre.

Acestea ar fi în general străduințele și rezultatele mai însemnate, din decursul celor 20 de ani din urmă, în folosul bisericei, al patriei și al nașiei nóstre.

Ar fi îmbucurătoare aceste și alte asemenea rezultate modeste aici neamintite, mai ales de prin singuraticele parochii, dacă nu ar fi prea puține față de cerințele timpului, și dacă de altă parte nu ar fi conturbate și chiar paralisate de alte rele prea îngrijitoare, și am putea dice cu s. scriptu.ă: „Dómne cinci talanți ni-ai dat, éta i-am mai sporit cu alți cinci”; în împrejurările de față însă, când observăm cumcă prelângă tóte vederile unora, că totul s'ar fi perdut și n'am mai avea ce pierde; când an de an se repeșesc cercările asupra pozițiunei nóstre, asupra scutului și adăpostului nostru, a bisericei nóstre străbune, cum ne vom puté bucura chiar și de mai însemnate rezultate? Cum ne vom puté bucura, când vedem cumcă contra tuturor protestelor nóstre, și a-le altor biserici mai cu influință din patrie, proiectul despre căsătoria civilă și matricule, a devenit legi obligătoare pentru toți; când vedem cele ce se urmăză și cu școlele nóstre confesionali, din partea organelor de stat.

Între asemenea împrejurări, dureri grele apasă sufletul nostru, și dacă ne mai rămâne vre-o consolare, aceea este credința în Dumneșeu și în vitalitatea bisericei nóstre, care — dealungul veacurilor, — a mai trecut prin multe asemenea cercări grele, și nunumai nu s'a periclitat, ci a ieșit pururea victorióasă.

Și într'adevăr! Dacă noi clerul și poporul, D-lor deputați, ne vom considera de ceea ce suntem de membrii unei și aceleiași familii, dacă ne vom întruni cu toții în jurul familiei nóstre, și vom conlucra cu energia și înțelepciunea recerută la apăra-rea și cultivarea moșiei strămoșeșci, biserica nóstră națională, scutul și adăpostul nostru; atunci nu avem a ne teme, căci scris este: că nici porțile infernului nu o vor devinge.

Precum vedeți D-lor deputați, astăzi ca nici odată, ni se impune tuturor marea datorință, de a conlucra cu toții, cu zel și înțelepciune la ocrotirea bisericei străbune de relele ce o amenință; și apoi a întări mai atât în noi, și între ceilalți ai noștrii, pre unde ajungem unul fie-carele, legătura dragostei evangeliice, și credința în Dumneșeu, făcându-ne toți — ca și fericții părinți ai sinódelor din vechime — apostoli binevestitori prin fapte și cuvinte,

ai conservării și desvoltării simțului religios în clerul și poporul nostru.

Așa au făcut creștinii cei buni totdeauna dela întemeierea creștinătății, espunându-și unii chiar și viața, ceea ce la noi nu se cere, căci au trecut a-cele timpuri triste. Acei fericți creștini, câte le-au aușit și le-au învățat dela apostolii Domnului, ei le-au inspirat mai atâtai celor din jurul lor, apoi și celor din depărtare, și ast-feliu au cultivat focul cel sacru al dragostei evangeliice, al credinței și speranței, bazele bisericei creștine. Așa au făcut D-lor deputați și fericții noștrii părinți, și ast-feliu ne-au conservat, și ne-au lăsat biserica strămoșască, de cea mai prețioasă moștenire.

Și într'adevăr, care altă moștenire părintească am fi conservat-o, și ne-ar fi conservat cu atâta îngrijire în decurs de aprópe 20 de veacuri, ca și biserica strămoșască?

De aceea și ca urmași ai acelor fericți părinți, și ca reprezentanți ai bisericei, aleși din partea clerului și poporului, dar și ca fii buni și distinși ai acelei maice biserici, mare și sântă datorie avem D-lor deputați, a conlucra cu toții la apăra-rea bisericei atât de cercările ce o amenință, cât și la desvoltarea, întărirea și mărirea ei, nunumai aici, în acest sinod eparchial; dar și la tóte alte ocasiuni ce ni-se ofer, pentru-ca și prin lucrările nóstre se să premăreșcă Dumneșeu cel inchinat în S. Treime.

După cari implorând și aici binecuvântarea Geriului asupra lucrărilor nóstre, dechiar sesiunea ordinară a sinóduului nostru eparchial pentru anul 1895 de deschisă.

După 25 de ani din viața nóstră bisericească.

La anul 1870, când după o luptă seculară am reintrat în biserică în o viață autonomă, eram cu toții pătrunși și inspirați de sentimentul unei legitime bucurii, vedând, că lupta seculară a venerabililor nostri bătrâni a fost succésă. Astăzi însă după un pătrariu de veac dela rentrarea nóstră în viața constituțională bisericească ne găsim din nefericire în o situațiune grea în biserică.

Ne găseam atunci în zile mai bune; dar astăzi avem în biserică și în școlă o situațiune din cele mai grele. Și nu noi cei ce am trăit și am lucrat de atunci încóce în biserică și în școlă purtăm vina, că ni-s'a îngreuiat atât de mult situațiunea. Este de sigur forța împrejurărilor, seau mai bine șis o certare din partea lui Dumneșeu, că astfeliu s'a întâmplat. Dar mâna cea tainică și de multe ori neînțeleasă a providinții are totdeauna vecinicul ei caracter instructiv și educativ pentru lume și pentru popor.

Astăzi de sigur vedem în o lumină mult mai mare decât la anul 1870 atât intențiunea cât și prevederea și viața în viitoriu a fericitului întru aducere aminte Metropolit Andreiu baron de Șaguna

și a tuturor acelor vrednici bărbați, cari l'au sprijinit în opul cel mare al reorganizării bisericii noastre naționale pre vechile ei base apostolice. Timp de un pătrariu de veac a funcționat organismul bisericii noastre naționale în toate părțile sale constitutive. Și neapărat în timpul celor 25 de ani trecuți s'au făcut mult bine și pentru întărirea bisericii și a școlii noastre și pentru înaintarea poporului credincios. Cu toate aceste îmbunătățiri de o netăgăduită valoare, realizate prin viața noastră constituțională ne găsim astăzi în o situațiune din cele mai grele. Împrejurări nedependente de noi ne-au adus în această situațiune grea atât în biserică, cât și în școală.

Ne găsim astăzi în fața introducerii căsătoriei civile, a matriculelor de stat, și Dumneșeu bunul scie în fața mai căror împrejurări.

În fața grelei situațiuni, în carea ne găsim astăzi, vedem în adevărata sa lumină atât intențiunea, cât și scopul urmărit și realizat luptând cu mari greutăți de fericitul Metropolit Andreiu prin reintroducerea vieții constituționale în biserică. În faptul acesta vedem astăzi mai bine, decât ori când făcându-se trup acea ideea fundamentală, că o instituțiune se poate desvolta, și poate înainta cu succes și cu trăinicie numai atunci, când își angajează la lucru și la luptă toți factorii, de cari dispune, și cari o constituiesc.

Prin reintroducerea vieții constituționale în biserică noastră națională Metropolitul Șaguna și-a abandonat de bună voie puterea, carea o avusese mai înainte în biserică, și cu o mână darnică o-a împărțit cu clerul și poporul său. În această dărniciă vedem astăzi în adevărata sa lumină intențiunea și prevederea bărbatului mare. Când fericitul Metropolit Andreiu a lucrat într-o viață la reintroducerea constituțiunii în biserică s'a ridicat asupra tuturor preocupățiunilor de putere, cari atât de mult seduc pe oamenii, cari dispun de ea; și având în vedere numai faptul evanghelic, că Mântuitorul lumii, când a înființat biserică creștină, a încredințat soarta și destinele viitoare ale sfintei sale biserici sub influința și conlucrarea Duchului sfânt celor 12 Apostoli și celor 70 de învățați, ca astfel, unde este păstoriul să fiă și turma, și unde este turma să fiă și păstoriul.

Pătruns și inspirat de spiritul evanghelic cuprins în faptul biblic amintit mai sus, Metropolitul Șaguna, când a împărțit puterea, de carea dispunea mai înainte cu clerul și poporul său, a enunțat tot de odată în memorabila sa cuvântare, cu carea a deschis congresul național-bisericesc constituant dela anul 1868, că de aci înainte depune și răspunderea pentru soarta și viitorul bisericii în mâinile clerului și poporului său.

Înainte de introducerea statutului organic ierarhia și membrii ei erau singuri responsabili pentru tot ceea ce se lucra în biserică. Dela reintroducerea vieții constituționale însă răspunderea pentru tot ceea

ce se lucră prin administrațiunea bisericescă în biserică și în școală cade în sarcina clerului și a poporului în măsura, în carea legea organică le normăză cercul de activitate și competență. În viața noastră bisericescă ceea ce este drept este tot de odată și datorință. Ne-am deprins însă noi a privi funcțiunile, cari le avisăză statutul organic la competența noastră mai mult din punctul de vedere al dreptului, decât al datorinței. Și sub o anumită condițiune este bine astfel. Acest punct de vedere îl găsim la toți bărbații mari ai bisericii începând dela Apostoli până în ziua de astăzi. Apostolul Pavel privesce de mare îndurare a lui Dumneșeu, că dânsul, carele a gonit biserică Domnului a fost ales de Domnul, ca să vestăcă evanghelia Lui; ér sfântul Augustin dechiară, că nu noi oamenii sântem cei cari lucrăm în biserică și în agențele ei, ci Domnul este subiectul, carele lucră prin noi.

Acesta este punctul de mănecare și principiul de lucrare în agențele spirituale bisericesci. Tot acesta trebuie să fiă și în afacerile, cari privesc administrațiunea bisericescă.

Primul pătrariu de veac al vieții noastre constituționale, precum a fost natural, l'am întrebunțat cu deosebire pentru întărirea organismului central al eparhiei. Și pre acest teren la toate cele trei eparhii, cari constituiesc Metropolia noastră s'au făcut tot ceea ce s'a putut.

Urmăză acum, că sinódele eparhiale și preste tot toate corporațiunile din Metropolia de sus până jos să-și îndrepteze atențiunea, ca prin o funcționare cât mai regulată a organelor din parochia și protopresviterat pre terenul administrațiunii bisericesci, și aceste organe se contribuiescă la întărirea sântului de pietate creștină, la alipirea cătră sfânta noastră biserică strămoșă.

În această conlucrare a întreg poporului alături și în deplină armonie cu ierarhia vedem noi chiar pentru timpul, în carele am intrat căscigul cel mare, ce-l putem ave din reintroducerea vieții constituționale. În această convingere ne întărim cu deosebire prin faptul, că biserică creștină a fost mai puternică tocma în timpul gónelor sângeróse de odinórá.

Este o aparință din cele mai frumoase a istoriei bisericesci, că chiar în timpurile de grea încercare a fost mai puternică armonia între ierarhia și popor, și că acestei armonii sânt a-se mulțami în prima linie succesele mari obținute de biserică în decursul veacurilor. Acestă armonie este eflucul și consecința naturală a caracterului pozitiv divin al bisericii.

Ținând cu sfîntenia, ce el o reclamă, la caracterul pozitiv divin al bisericii nu ne îndoim, puterea bisericii noastre naționale va cresce, și se va mări din zi în zi. Și Dumneșeu ne va ajuta, ca prin toate lucrările noastre să-și întărescă sântul de pietate creștină al poporului nostru.

Dr. Silvestru Morariu Andrieviciu.

Archiepiscopul Cernăuților și Metropolit al Bucovinei și Dalmației.

Un suflet mare, o inimă inspirată de doctrina și iubirea evanghelică, o minte pururia cugetătorie, o voință nestrămutată întru a face binele, un bărbat, carele timp de preste o jumătate de veac a trăit și a lucrat cu un zel adevărat apostolic în serviciul bisericii și neamului său, Înalt Pré Sânția S'a Domnul Archiepiscop și Metropolit Dr. Silvestru Morariu Andrieviciu numai este între cei vii.

S'a stins o viață de om. Și clerul și poporul român din Bucovina, a luat doliul.

A încetat din viață fericitul Metropolit, și alături cu clerul și poporul din Bucovina, a luat doliul totă suflarea românească.

Jelim cu toții pre vrednicul Archiepiscop, pentru-că rodnida și neobosita sa activitate s'a revărsat nu numai asupra bisericii din Bucovina, ci și asupra întregii biserici române. Am învățat în școlă din cărțile dânsului a cunoșce și a-ne închina adevăratului Dumnezeu, ér intrați în viață am văduț, și am cunoscut într'ensul pre păstoriul, carele își pune sufletul său pentru oile sale.

În fața acestui doliu general avem o unică mângăiere, că faptele sale lasă adânci urme de viață și activitate atât în inimile clerului și poporului său, cât și în inimile întreg poporului român. Faptele vrednicului Archiepiscop intră în istoria bisericii și poporului nostru, și vor constitui pentru totdeauna un moment însemnat în dezvoltarea istorică a bisericii noastre naționale.

Sicriul, carele a conținut rămășițele pământesci ale defunctului s'au dat pământului Joia trecută, dar faptele sale mărețe depuse timp de mai bine de o jumătate de veac în agrul cel sfânt al Domnului pururia vor constitui un prețios tesaur de viață și virtuți creștinesci pentru noi cei de astăzi și pentru generațiunile viitoare.

Este mândru fie-care popor, când în istoria trecutului său poate numera mulți oameni de valoare, pentru că bărbații de valoare ai istorie neamurilor, devoltă și ridică în generațiunile următoare ambițiunea și dorul de fapte mărețe. Pentru a ridica această nobilă ambițiune a lucrat în întregă viața sa fericitul

Archiepiscopul pre terenul spiritual și pre terenul administrațiunii bisericesci, ca preot, ca profesor și ca Archiepiscopul. Lucrătoriu pentru toate timpurile intră fericitul Archiereu în șirul bărbaților mari ai bisericii ortodoxe române de aci înainte în istorie.

Mărtea l-a despărțit de noi cu corpul, ca pentru totdeauna să vorbescă cu noi cu spiritul și cu virtuțile sale creștinesci alături cu bărbații mari, cari au dat direcțiune dezvoltării istorice a bisericii.

Depunând o lacrimă de durere pe mormântul fericitului Archiepiscop, rugăm pe Cel Atotputernic, ca sufletul lui să-l așeze în locașurile dreptilor, ér bisericii și clerului său rămas în doliu să-i trimită consolare în fața acestei grele și mari pierderi.

În veci amintirea lui!

D I V E R S E.

* *Adunarea generală* a fondului preoției din eparchia gr. or. română a Aradului întrunită ieri în ședința sa anuală ordinară a censurat socoțile fondului pre anul trecut, din cari se vede, că starea fondului la finea anului 1894 a fost de 265,000 fiorini val. austr.; și aflându-le în cea mai bună ordine, și a exprimat profunda sa mulțămire Pré Sânției Sale pentru îngrijirea de clerul și de viitorul eparchiei. Tot în ședința de ieri a pertractat adunarea generală a preoției și un proiect de regulament pentru pensionarea văduvelor preotese și a orfanilor preoților, precum și în genere pentru împărțirea ajutoarelor din fondul preotesesc. Acest proiect se va substerne venerabilului sinod eparchial în sesiunea actuală în sensul unui conclud sinodal din anul trecut.

* *Adunarea generală* ordinară a reuniunii învățătorilor din protopresviteratele din dréptă Murășului aparținătoare eparchiei Aradului s'a întrunit Joia trecută în Arad sub presiul d-lui profesor Teodor Ceonțea. Adunarea a fost bine cercetată și s'a executat întogma programul publicat de noi în n-rul trecut. Din disertațiunile și din desbaterile referitoare la cestionile didactice puse la ordinea zilei, în această adunare am constatat cu bucurie, că corpul nostru învățătoresc lucrăză din toate puterile spre a fi la înălțimea misiunii sale. Vom publica unele din aceste disertațiuni în numerii viitori.

† *Necrolog.* Confratele nostru Toma Micșa în Alioș a fost greu lovit de sorțe pierdându-și unica fiică Lucreția, carea după un morb greu a încetat din viața în 11 April c. lăsând în profund doliu părinții și rudeniile. În mormântarea s'a efectuit cu pompa convenită în 13 April. Fie-i țărina ușoră și memria binecuvântată!

* *Cutremur de pământ.* În noptea de Duminică, prima zi a sărbătorilor „Invierii Domnului“ a fost un cutremur de pământ în o parte a Ungariei, Austriei și Italiei. Cutremurul a produs mare spaimă între locui-

tori, dar n'a cauzat pagube mari. În Ungaria s'a simțit cutremurul la Fiume, Canija, Szombathely, apoi în Croația la Agram. În Austria la Triest, Abazia, Gradișca, Gorizia, Laibach, Klagenfurt, Leibnitz, Cilli Graț ect. În Italia cu deosebire la Veneția, Verona, Padua, Piacența Udine ș. a. Cutremurul s'a simțit la câteva minute după 11 ore. În Laibach s'a simțit a doua oră și spre Luni diminueța. Aici multe case s'au dărâmat și au fost striviți câțiva oameni, ér mai mulți vătémați.

* **Incendiile teatrelor.** Este o lege a vieții de a pune durerea alături de bucurie și în ordinea acesta de idei, nimic nu impresionează mai dureros ca incendiile teatrelor. Catastrofa operei comice din Paris și a teatrului Ring din Viena sunt încă recente în memoria tuturor. O revistă americană publică un studiu interesant în privința acestor incendii. Din studiul acesta reiese, că sunt două perioade în existența teatrelor, în timpul cărora sunt espuse pericolul incendiului: prima perioadă este epoca construcției și se întinde asupra celor d'întăiu cinci ani; a doua este cea cuprinsă între anul al patru-zecelea și cincizecelea al existenței clădirilor. Agravarea pericolului pe timpul primei perioade se pôte explica prin neexperiența personalului și imperfecția instalațiunilor preventive, cari se completează cu timpul. Pentru a doua perioadă, mărirea risicului se explică prin usagiul acestor instalațiuni și prin sentimentul esagerat al siguranței, care domnesce printre personal. Dela mijlocul vécului din urmă, media anuală a teatrelor distruse de incendiu a fost de 19; în 1881 cifra a atins 28; în schimb'a cădút în 1886 la 7. Din 289 incendii de teatru, 56 s'au produs în timpul zilei (19,4 la sută); 15 teatre au ars cu o oră înainte de reprezentație (5,2 la 100); 36 în timpul reprezentației (12,4 la sută); 69 în cele două ore după sfirșitul reprezentației (23,9 la 100) și 113 (sáu 39,1 la sută) pe timpul nopții. Statistica ne dă numărul victimelor incendiilor, care au isbucnit în timpul reprezentațiilor; dela 1876 până la 1888 șese incendii mari de teatru au făcut aproape 1500 de victime; acestea sunt desastrelor din Brooklyn (Comvays Theater, 5 Decemvre 1876, 283 victime); Nizza (Teatrul municipal, 13 Martie 1881, 150—200 victime); Viena (Ring Theater, 8 Decemvre 1881, 450 victime); Paris (Opera comică, 25 Maiu 1887, 110 de victime); Exeter în Anglia (Exeter Theater, 5 Septemvre 1887, 166—200 victime); Oporto în Portugalia (31 Martie 1888, 240 de victime).

* „**Victoria**“ institut de credit și economii, societate pe acți. Sediul: Arad, casa proprie, calea Arhiducelui Iosif Nr. 2. (vis-à-vis de casa orașului) — Întemeiat la 1887. — Capital de acții: fl. 300.000; Fond de rezervă: fl. 70.000. — Primește depuneri spre fructificare, după cari solvesce 5% interese fără privire la terminul de abdicere. Darea de venit după interese încă o solvesce institutul separat. După starea cassei, depuneri până la fl. 1000 se restituiesc îndată la prezentarea libelului fără abdicere. Depuneri se pot face și redica și prin postă și se

efectuesc momentan după sosirea comandei. — Direcțiunea institutului.

Concurse.

Pentru deplinirea postului învățătoresc la școala gr. or. română confesională din **Secașiu**, se escrie concurs cu termin de alegere pe **30 Aprile (12 Mai) c.**

Emolumintele sunt: în bani gata 186 fl 66 cr. în naturale: 10 m. metrice grâu à 6 fl 50 cr. — de tot 65 fl.; 10 m. metrice cucuruz à 5 fl. = 50 fl; scripturistică 4 fl.; conferință 5 fl.; 12 stângeni lemne aduși în curtea școlei, din cari este a-se încălđi și sala de învățământ; 3 jugere pământ, cuartir liber, și grădină de legumi; dela înmormântări câte 20 cr.

Recursele ajustate cuvincios se vor substerne Reverendissimului domn administrator protopresviteral **Lucian Șepețianu** în **Kiszetó**, având recurenții a-sé presenta în vr'o Duminecă ori sêrbătore în biserica locală spre a-ș arêta desteritatea în tipic și cântare.

Cei apți de a înființa cor vocal, vor avea preferință. **Secașiu, 19/31 Martie 1895.**

Comitetul parochial.

În conțelegere cu mine: **LUCIAN ȘEPEȚIANU**, m. p. adm. protopresviteral.

—□—

Se escrie concurs pentru stațiunea învățătorescă din **T-Garand**, cu terminul de alegere, în **23 Aprile (5 Maiu) c.**

Salariu este în bani gata: a) dela comuna bisericăscă 116 fl.; b) dela episcopul latin remunerație anuală 27 fl.; c) pământ arătoriu cu venit 60 fl.; d) 12 cubule de bucate $\frac{1}{2}$ grâu, $\frac{1}{2}$ cucuruz sfêrmat; e) veniturile cantonale, cuartir cu grădină de legumi; f) patru stângeni lemne pentru foc.

Doritorii de a ocupa acest post sê-și subșternă suplicele adresate comitetului parochial ajustate cu documentele necesare, despre pregătirile pedagogiei, și de servitiu, la protopresbiterul tractului **Beliu, Petru Suci** în **Ucuiș (Ókrös)** până la terminul de alegere.

Recurenții au a se arêta în vre-o Duminecă prezentându-se în biserica din loc, spre a-și arêta desteritatea în cântare și tipicul bisericesc.

T.-Garand, 19/31 Martie 1895.

Comitetul parochial.

În conțelegere cu mine: **PETRU SUCIU**, m. p. protopresbiter, inspector școlar.

LICITAȚIUNE MINUENDĂ.

Pe basa conclusului aprobatoriu al Ven. consistoriu, dto 28 Februaru a. c. Nr. 1150, se escrie concurs de licitațiune minuendă, pentru edificarea de nou a bisericei gr. or. rom. din **Sarcia-română**, protopresbiteratul **B.-Comloș**, comitatul **Torontal**, sub aceste condițiuni:

Prețul esclamariei este 6571 fl 8 cr.

Comuna bisericăscă dă numai cărămida arsă trebuinciosă.

Licitanții au a depune inaintea licitațiunei, carea se va ținea în **Sarcia-română** la **4/16 Aprile la 10 ore a. m.** vadiul de 10% din prețul esclamariei.

Planul, specificarea, precum și alte condițiuni, se pot vedea la oficiul parochial gr. or. rom. în **Sarcia.**

Sarcia-română, la 16/28 Martiu 1895.

Comitetul parochial.

În conțelegere cu mine: **PAUL MIULESCU**, m. p. protopresbiter.